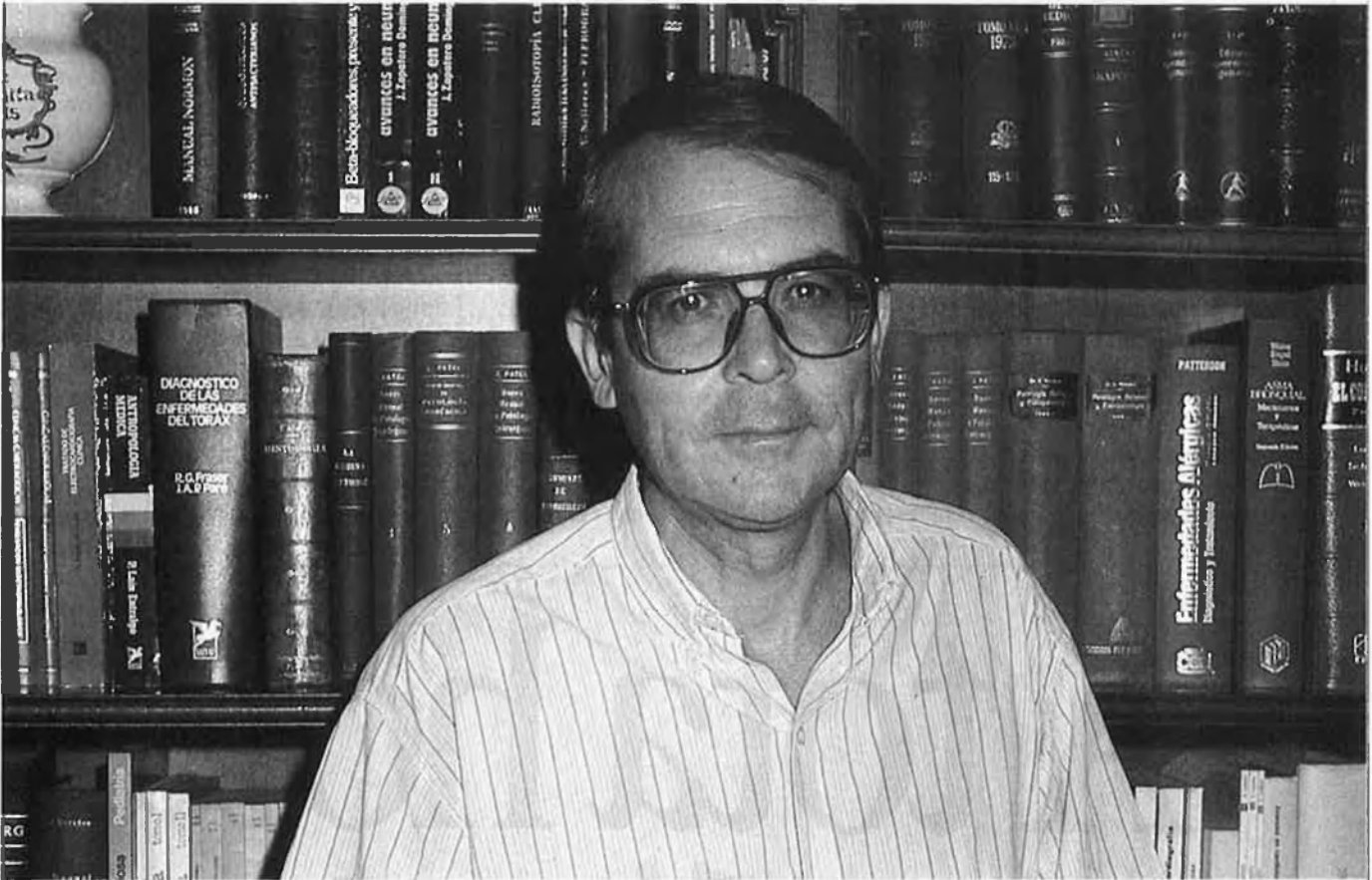

Entrevista a Emili Rodríguez Bernabeu

Un alacantí a part

Cardiòleg i intel·lectual, Emili Rodríguez Bernabeu, és un profund coneixedor de la cultura catalana vista de de la talaia privilegiada que és la ciutat d'Alacant.

Emili Rodríguez Bernabeu, metge i poeta.

FERRAN VOLTA

Quan Emili Rodríguez Bernabeu va arribar a València l'any 1960, per estudiar la carrera de metge, ja era poeta. Com a tal es va presentar aquell mateix any en la mítica "Aula Ausiàs March", i dos anys més tard apareixia en l'*Antologia de Poetes Universitaris Valencians*. El 1964, publicava el seu primer llibre, *Poemes de la fi*. Des de llavors, no ha deixat de ser, per damunt de tot, poeta: un dels noms més importants de la seua generació, ja quasi un clàssic, ja consagrat.

I tot això, sense deixar de ser ni un moment altres dues coses. Metge, en primer lloc, i també metge important: cap del Servei de Cardiologia d'un hospital. I ciutadà d'Alacant en actiu i en continu

exercici: com ell mateix diu, "algú que reflexiona sobre la pròpia pàtria, és a dir sobre el seu entorn nacional i cultural, i que fa aquesta reflexió a partir del lloc d'aquesta pàtria que li ha tocat: Alacant".

—Gent com jo, que som d'Alacant, fills de pares i d'avis del mateix Alacant, en som molt pocs. Tota la família meua procedeixen de la ciutat d'Alacant: tots, avis, cosins, tots som d'Alacant... No sé quin percentatge formem, però en som pocs.

—I aquesta gent, posem una quarta o una tercera part, ¿es consideren com els "alacantins autèntics", tenen algun sentit diferencial o alguna cosa així?

—Els alacantins s'han acostumat a trobar-se en minoria a la ciutat. Una certa autenticitat sí que pensen que tenen, davant de l'allau d'immigració, però no sé

fins a quin punt... És cert que són ells els qui participen més en les festes tradicionals i tot això, però els forasters també hi participen. Per exemple, a la romeria de la Santa Faç han anat cent cinquanta mil persones: ¡segur que no tots eren alacantins!

—A l'Alacant d'abans de la guerra, la burgesia ja estava castellanitzada, però la gent dels barris populars no. ¿Què ha passat amb aquesta gent?

—Hi ha encara barris predominantment habitats per alacantins, com el Pla o Benalua... Però en la llengua, el gran tall el va fer la guerra: conec moltes famílies, on als fills nascuts abans de la guerra els parlaven en valencià, i als nascuts després, en castellà. El gran canvi es fa pels anys quaranta.

—A la ciutat de València, la figura de l'intel.lectual o escriptor en català es mou en un cercle relativament ample. Però a Alacant, amb la castellanització tan estesa, una persona com tu ¿no és com un ésser excepcional, aïllat?

—Sí que ens veuen com una curiositat, com una cosa rara. El fenomen cultural en català el miren atònits, és una cosa que no entenen. Pensa que la gent d'ambients "cultes" ja parlava castellà des de final del segle passat. Al meu pare, per exemple, ja li parlaven en castellà. A més ací la Renaixença va ser inexistente, no hi hagué mai un nucli intel.lectual en català, ni una presència del valencià com a llengua de cultura. Mai, des de fa segles. Només hi hagué un grupet durant la República, amb Enric Valor, però un grup embrionari...

En fi que ací ens trobem, a punt de dinar, a casa d'un alacantí, fill i nét d'alacantins, que pensa parla i escriu en català. En qualsevol altra casa d'Alacant com aquesta, un pis rigorosament "burgès", de bons mobles, bons llibres i trofeus de viatges exòtics, l'idioma que ara parlem resultaria tan fora de lloc com

aquella daga malaia o aquell text sagrat en balinès. Com si açò estiguera tan lluny de València, i només costa una hora i mitja d'autopista.

—En un article teu a la Revista de Catalunya, dius que en el moment de la incorporació d'Alacant al Regne de València, ja hi hagué una resistència... O siga que la cosa va d'abans de 1300, i jo no ho sabia.

—Ja hi havia un Alacant oficial, d'obediència castellana. Qui va resistir van ser les institucions, el castell, i el seu capità. Era natural. Però, més significatiu és que modernament, al castell de Santa Bàrbara, li hagen dedicat un monòlit al capità aquell, que es deia Nicolau Peris. Això es va fer en ple franquisme, cap als anys seixanta.

—I l'ajuntament, o qui fóra, ¿què volien expressar, amb aquell monument?

—El mateix que volen expressar amb la figura d'Alfons el Savi: ací es fa una mitificació de la conquesta castellana i del moment de la incorporació al regne de València no es fa cap esment: ningú no en parla, ni els de dretes, ni els d'esquerra, ningú. Només compta el moment

castellà. La història oficial d'Alacant és la que han fet els grups dominants a partir del segle XVIII, que és quan Alacant comença a ser una ciutat. Aquesta burgesia moderna, que és l'única que ha tingut Alacant —pensa que a primers del XIII la ciutat tenia 5.000 habitants— és la que mitifica tot allò que és castellà, començant per Alfons el Savi. Hi arriben a límits grotescos, amb això. I arriben a enganyar fins i tot Joan Fuster, que en el *Viatge al País Valencià* creu que Monfort és Monforte del Cid pel Cid Campeador, quan el nom li ve de la Serra del Sit, i el Cid mai no va estar per aquestes terres. Però tots s'ho creuen això del Cid.

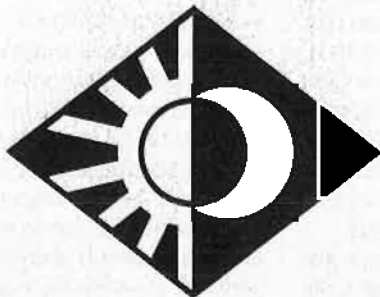
—Aquesta magnificació de tot allò que és castellà, ¿arriba a la gent, o és només cosa dels estaments oficials?

—Arriba a la gent, però per culpa de les institucions. Ara mateix, que li han canviat el nom a l' "Instituto de Estudios Alicantinos", la diputació, és a dir els socialistes, li posen el nom de "Juan Gil Albert": ¡això ja és una invitació pública a la incorporació a la cultura en llengua castellana!

És cert que n'hi hagué alguns —però no

A tota hora, tot l'estiu.

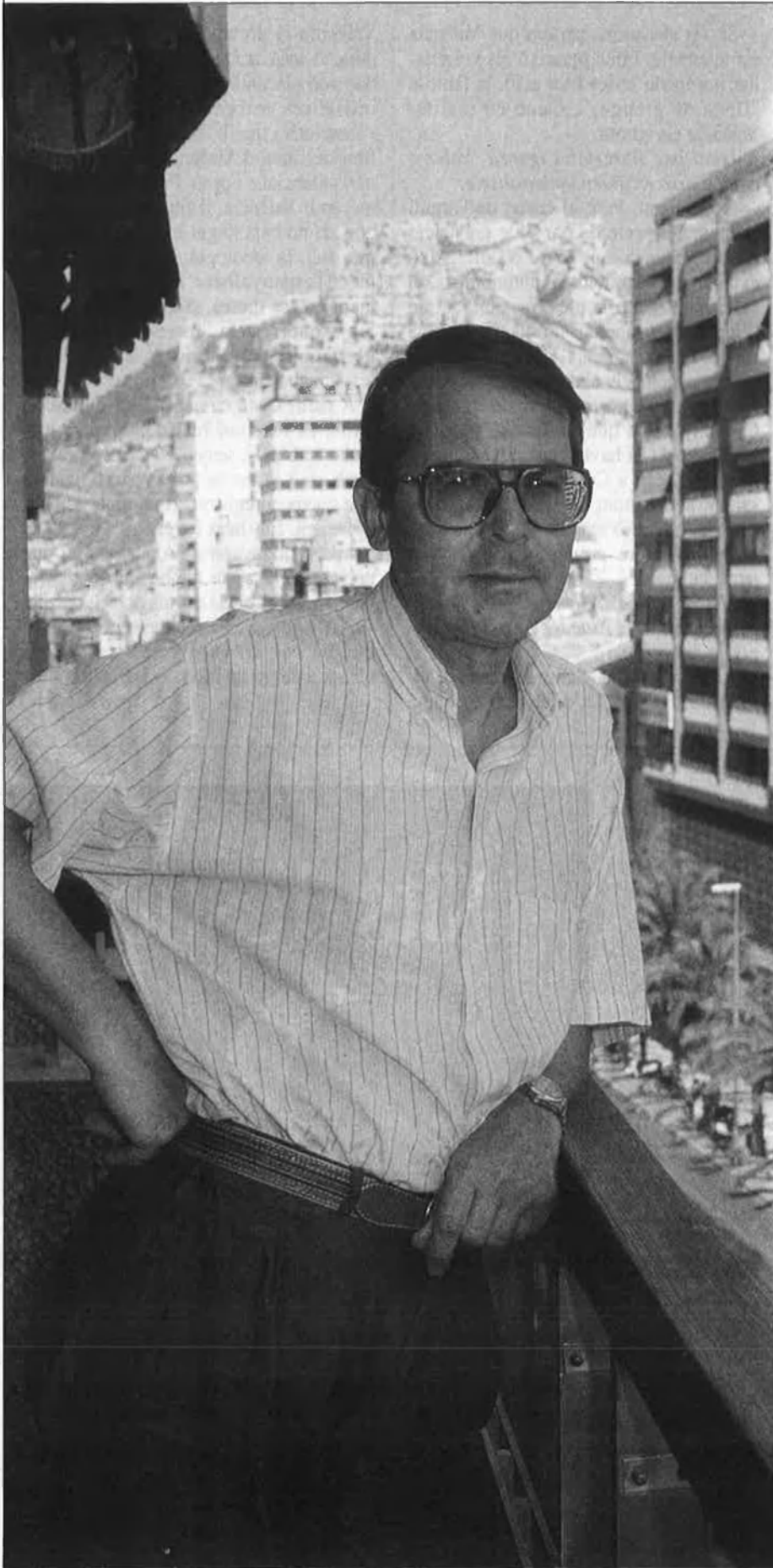
BOLADERAS CANALDA

de dia i de nit

La ràdio nacional de Catalunya

em vol dir qui— que volgueren posar-li "Institut Pere el Cerimoniós", que volia dir tota una altra cosa. Però la impressió que fa és com si "oficialment" volgueren saltar des de la primera etapa castellana al segle XVIII, i anul·lar els quatre segles que hi ha enmig.

—*¿És només una sensació?*

—No. És exactament així. Ara bé, hi ha un fet real, i és que l'Alacant modern s'edifica sobre les ruïnes del regne de València. La desaparició del regne significà l'obertura del port d'Alacant al comerç amb Amèrica, i la seua prosperitat. La interpretació és que la gran sort d'Alacant va ser alliberar-se de la tutela de València, "escapar-se" de València.

—*Hi ha una altra idea o mite que funciona: "Alacant port de Madrid". ¿Des de quan ve això?*

—El tema és molt antic. Pensa que l'eixida de Castella a la Mediterrània era el regne de Múrcia, i Alacant en formava part. Però quan això comença a ser una realitat seriosa és a partir del segle XVIII: llavors els interessos comercials passen a primer terme. A partir de llavors, comença a desenrotllar-se la idea de "relació privilegiada" entre Madrid i Alacant. I els inicis del turisme ho acaben de reforçar: recorda el "tren botijo". Així, la relació amb Madrid és "natural", mentre que València és vista com una competidora: això no cal oblidar-ho. El provincianisme que es desenvolupa al segle XIX comença a disputar-se els favors de l'amo, i en això València també és un competidor.

—*O siga, que València podia estar incòmoda dins el sistema borbònic, però Alacant s'hi troba perfectament instal·lat...*

—Perfectament del tot. ¡Jordi Joan va ser fins i tot agent secret de Carles III! I a més era un lloc d'entrada de famílies, i de productes, de tot el món. No solament vingueren italians i francesos, sinó que arribava el bacallà, que era molt important. I quan Gregori Maians necessitava llibres prohibits, els rebia a través d'Alacant. També l'aristocràcia ve d'aquell moment: ¡l'aristocràcia del bacallà! En realitat, en una primera etapa al llarg del segle XVIII, Alacant és una mena de colònia: els comerciants forasters —que ràpidament es castellanitzen— es fan els amos. Primer conquisten el poder econòmic, i després el poder polític: el mateix Maisonnave, per exemple, ja va ser un polític important a Madrid. I al segle XIX, la capitalitat provincial, que ací ha tingut una importància excepcional: per

fi la burgesia local tenia la sensació de controlar un territori.

—*¿Es aleshores quan comença l'alacantisme emocional?*

—Això comença a finals del segle XIX, quan una part de la gent catalanoparlant puja d'estatus social, accedeixen a la cultura castellana, i llavors tornen a mirar cap a la seua cultura d'origen: la llengua, la terreta... Un cas paradigmàtic és el de Rafael Altamira, segurament el primer de la seua família que accedeix a la cultura universitària. Esdevé un intel·lectual espanyol de primera fila,... i escriu dues obretes en valencià: *La terreta* i *La marina*. L'amor a la "terreta" és una manera de resoldre un conflicte de fidelitats.

—*¿I "la millor terra del món", és una manera de pensar...?*

—Això crec que és una frase del marquès de Molins. De tota manera, aquesta adhesió emocional ha fet alguna cosa positiva: que l'himne de la ciutat siga en valencià, per exemple.

—*Aquesta exaltació de la terreta, d'Alacant, ha arribat a crear una certa idea de superioritat respecte a València, ¿o no?*

—Sí, els alacantins pensen que València els té enveja. I que per això els vol retallar o impedir coses i tot això: la famosa "llista de greuges". Quan en realitat València els ignora.

—*Igual que Barcelona ignora València. I d'això en diuen imperialisme.*

—Exactament. Però al costat de l'orgull hi ha una espècie de por o de prevenció contra València, que ja ve d'antic. Això explica que el moviment autonomista, el valencianisme, o la idea d'estatut, ací no tingueren cap repercussió els anys vint i trenta. Però el mateix alcalde republicà que deia que "els alacantins no som valencians", li va posar el nom de "plaça de Catalunya" a la que ara es diu "plaza de los luceros". Hi havia una certa simpatia, o afinat, cap a Catalunya i Barcelona, saltant per damunt de València: això no era general, però existia. Potser era cosa de les relacions comercials, dels viatjants, del port.

—*¿Hi ha un paral·lelisme entre l'anti-valencianisme d'Alacant i l'anticatalanisme de València?*

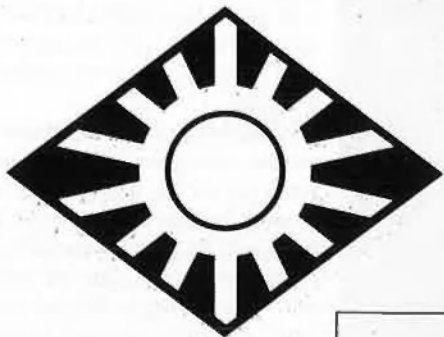
—Jo pense que sí. Sense la mateixa violència, però sí. La diferència és que a

València la dreta és més dreta, és més dura. A més, ací, encara que molts diuen que són alacantins i parlen "alacantí", si insisteixes acaben reconeixent que són valencians i que l'"alacantí" és valencià. I fora de l'àrea d'Alacant no hi ha problema: valencians i prou. Potser l'antagonisme amb València, d'altra banda, explica que ací no haja tingut èxit l'anticatalanisme. Ací, la ideologia dominant és purament l'espanyolisme clàssic, i no solament en les dretes, sinó que domina en les esquerres: la "terreta" és com un *ghetto*, i les coses serioses, són espanyoles, llengua, cultura i tot.

A partir d'ací, comença a demostrar-se quina és l'actitud real dels poders oficials, amb pèls, senyals, i casos i proves. Però això ja no es pot escriure, encara que queda enregistrat. Hem dinat esplèndidament. Ens hem fet el cafè, el conyac i el puro. Jo he après d'Alacant coses que no sabia. I he après també a estimar Alacant més del que l'estimava. Algun dia, Emili Rodríguez Bernabeu, de tot això que ha contat, i d'algunes coses més n'hauria de fer un llibre. Valdria la pena.

Joan F. Mira

Dies d'estiu.

Nits d'estiu.

CATALUNYA
RADIO

La ràdio nacional de Catalunya